

Biblioteksplan 2020-2023

Dokumenttyp Plan	Antagen av Kommunfullmäktige	Antagande dnr, beslutsparagraf (första beslutsdatum) KS/2019:1392 § 6 (2020-03-12)
Giltighetstid fr. o. m. – t. o. m. 2020-2023	Dokumentansvarig i förvaltningen Förvaltningsområdeschef sambhällsutveckling	Senast reviderad dnr, beslutsparagraf (beslutsdatum)
Gäller för målgruppen Orust kommuns biblioteksverksamhet	Kontakt om styrdokumentet Kommunstyrelseförvaltningens stab, telefon 0304-33 40 00 e-post: kommun@orust.se	

Innehåll

1.	Bakgrund och syfte	3
2.	Verksamhet	3
3.	Mål- och styrdokument	4
4.	Omvärldsfaktorer som påverkar	5
5.	Målsättning	6
6.	Fokusområden	6
6.1	Lässtimulands och språkutveckling.....	6
6.2	Det livslånga lärandet	7
6.3	Medie- och informationsförsörjningstjänster	8
6.4	Tillgänglighet- och bemötande	8
6.5	Mötesplatser	9
6.6	Programverksamhet	10
7.	Personal	10
8.	Uppföljning och utvärdering	10

Bilagor

1. Biblioteksplan
2. Läsförbättringsplan för Orust kommun

1. Bakgrund och syfte

Riksdagen har beslutat att landets kommuner ska upprätta biblioteksplaner för den kommunala biblioteksverksamheten (Bibliotekslagen, bilaga 1).

Biblioteksplanen är ett övergripande styrdokument. Den innehåller en analys av den nuvarande verksamheten samt förslag till inriktning för att samverka med andra kommunala institutioner samt lokala föreningar för att utveckla framtidens bibliotek. Folkbiblioteken arbetar vidare med biblioteksplanens strategier genom att konkretisera målen i den lokala arbetsplan som upprättas årligen.

2. Verksamhet

I Orust kommun är sektor samhällsutveckling ansvarig för folkbibliotekens verksamhet. Kommunens huvudbibliotek finns i Kulturhuset Kajutan i Henån. Filialbiblioteken finns i Svanesund, Ellös och Varekil och är integrerade folk- och skolbibliotek. Dessutom finns en utlåningsstation på Gullholmen. Majoriteten av bibliotekspersonalen är högskoleutbildad i biblioteks- och informationsvetenskap. På huvudbiblioteket och samtliga filialer finns barn- och ungdomsbibliotekarier. All personal fortbildar sig regelbundet för att uppdatera sig samt ta del av den senaste forskningen och utvecklingen inom området.

Folk- och skolbiblioteken har delvis olika uppgifter. Folkbibliotekets uppgift är att stödja det fria kunskapsökandet och stimulera till fritidsläsning.

Skolbiblioteken ska förmedla läslust och den media- och informationskunnighet (MIK) som behövs i dagens samhälle. Biblioteket ska ingå som en resurs i det pedagogiska arbetet och behöver därför finnas i direkt anslutning till skolan. Ett skolbibliotek fungerar också som en arbetsplats för elever. Skolbiblioteket ska tillhandahålla anpassad litteratur för elever med särskilda behov. Alla barn har rätt till böcker på sitt hemspråk.

Henåns skolas bibliotek bemannas av folkbibliotekets personal, men har separat mediebestånd och biblioteksdatasystem. Både folkbibliotek och skolbibliotek skulle tjäna på att ha samma system.

Biblioteken på Orust erbjuder möjligheter till möten, kulturupplevelser och utbildning vilket betyder mycket för Orust kommuns utveckling. I Kulturhuset Kajutan finns bibliotek, Orust Lärcentrum, studierum, turistinformation och konsthall, vilken även används för en omfattande programverksamhet. Även filialbiblioteken har programverksamhet för både barn och vuxna.

Orust kommunbibliotek ingår i Bibliotek i Väst (BiV), ett samarbete mellan Ale, Kungälv, Lilla Edet, Orust, Stenungsund, Tjörn och Öckerö. BiV har en gemensam webbplats där det går att söka och reservera böcker från alla de medverkande kommunerna. Bevakning av utvecklingen och tillgänglighet av e-boksutbudet görs av biblioteken tillsammans. Inom ramen för samarbetet ingår även möjligheter till gemensam upphandling samt kompetensutveckling av personal.

För att bättre utnyttja resurser och kompetens finns också olika arbetsgrupper som

samarbetar kring tillgänglighet, barnverksamhet, medieförsörjning och webbutveckling.

Landets bibliotek ingår i ett nätverk och i varje region/län finns en regional biblioteksfunktion. I Västra Götaland finns Kultur i Väst som stödjer folkbiblioteken med utbildning. Bibliotekens nätverk innebär att det lokala biblioteket kan låna in böcker från flertalet av landets bibliotek.

Henåns nuvarande bibliotek byggdes 1987, och byggdes sedan ut 2005. Teknikutveckling, nya medier och en bredare verksamhet har haft positiva effekter för bibliotekens utveckling. Sett över tid har antalet utlån ökat medan antalet besökare till Henåns bibliotek/Kulturhuset Kajutan legat relativt stabilt. 2014 var antalet utlån totalt 145 966 st. (9,7 lån/inv.), medan den 2018 var 177 651 st. (11,5 lån/inv.). Antalet besök till Henåns bibliotek var 120 300 st. 2014 och 119 290 st. 2018.

3. Mål- och styrdokument

Styrande dokument för biblioteksverksamheten i Orust kommun är följande:

- Bibliotekslagen
- Skollagen
- Kommunfullmäktiges mål
- Uppdragsdokument för 2020-2022 - Sektor samhällsutveckling
- Kulturstrategi Västra Götaland – och regional kulturplan 2020–2023

Det finns även internationella dokument som:

- Unescos folkbiblioteksmanifest
- Unescos skolbiblioteksmanifest
- Barnkonventionen

Barnkonventionen

Artikel 31 : 2 : Vila och fritid

”Konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det

kulturella och konstnärliga livet och skall uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.” Barnkonventionen är sedan 1 januari 2020 implementerad i svensk lagstiftning.

I **bibliotekslagen**, § 2 står också: ”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

I **bibliotekslagen**, § 8, står det att ”folkbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt

barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.”

I den **regionala biblioteksplanen** lyfts fyra prioriterade områden fram: öka möjligheterna för likvärdig tillgång till information, kultur och kunskap, främja ökat läsande, främja invånarnas digitala kompetens och medie- och informationskunnighet, samt skapa bättre förutsättningar för människors livslånga lärande.

I **Unescos folkbiblioteksmanifest** står det att folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället.

I **Unescos skolbiblioteksmanifest** står det att skolbiblioteket är en del i utbildningsväsendet. Skolbiblioteket spelar en viktig roll för utbildning och kultur, för att främja läs- och skrivkunnigheten och förmågan att söka information.

4. Omvärldsfaktorer som påverkar

I dagens samhälle spelar information och kunskap en allt större roll. Den tekniska utvecklingen har förändrat människors förutsättningar att skaffa sig information och kunskap. Nu handlar kunskapsinhämtning mindre om hur vi ska få tillgång till information, och mer om hur vi filtrerar och utvärderar informationsflödet. Denna kompetens bygger på god läsförståelse och bred allmänbildning. Utvecklingen har påverkat användningen av biblioteken, som spelar en allt viktigare roll för kunskap och informationsinhämtning.

Faktorer som påverkar bibliotekens verksamhet i Orust kommun i framtiden:

- Antalet barn och ungdomar förväntas vara oförändrat
- Bokläsningen bland barn och unga minskar
- Antalet äldre ökar
- Utbildningsnivån bland vuxna i Orust kommun är lägre än riksgenomsnittet
- Det livslånga lärandet kan innebära att fler behöver studera flexibelt
- Mediasamhällets snabba utveckling
- Den växande informationsmängden
- Ökade krav på tillgänglighet för människor med funktionsvariationer
- Inflyttning av människor från andra kultur- och språkområden ökar

Miljö- och klimat

Människans påverkan på världens ekosystem och det globala klimatet hör till planetens ödesfrågor. Folkbiblioteken har en viktig roll att fylla som tillhandahållare och förmedlare av information i miljö- och klimatfrågor.

Folkbiblioteken behöver också vad gäller den egna verksamheten arbeta mot energieffektivisering, materialreducering, återanvändning, återvinning, lokal, giftfri produktion och andra positiva åtgärder för miljö och klimat.

Dessa mål ligger bland annat i linje med den energi- och klimatstrategi, 2017–2030, som Orust kommun antog 2017.

Folkbiblioteken ska arbeta aktivt med att förbättra sin påverkan på miljö och klimat, både vad gäller den interna verksamheten och arbetet utåt mot låntagare och samhälle.

5. Målsättning

Biblioteken på Orust ska vara en plats för vardagliga möten, informationssökning, kunskapsutveckling och kulturupplevelser. Biblioteksverksamheten ska vara till för alla samt präglas av lyhördhet och delaktighet.

6. Fokusområden

För att utveckla verksamheten och sträva mot målsättningen ska arbetet inrikta sig på följande fokusområden:

- Lässtimulans och språkutveckling
- Det livslånga lärandet
- Medie- och informationsförsörjning
- Tillgänglighet och bemötande
- Mötesplatsen
- Programverksamhet

6.1 Lässtimulans och språkutveckling

Att förmedla litteratur för att stimulera läsandet är en av bibliotekets viktigaste uppgifter. Att kunna läsa och förstå en text är en grundförutsättning för att kunna vara delaktig i ett demokratiskt samhälle. Det är också en förutsättning för att kunna söka och värdera information. Kravet på att kunna använda språket i både tal och skrift har ökat i dagens samhälle.

För att stimulera barns språkutveckling är det angeläget att sätta in stimulansåtgärder redan i tidig ålder. I Orust kommun finns ett väl etablerat kontaktnät mellan personal på folkbibliotek, förskola, skola och familjecentral. Forskningen visar att högläsning och samtal om texter är viktiga byggstenar för att nå bättre läsförståelse och språkutveckling.

Skolverkets statistik från 2018 visar att 24,1 % av landets grundskoleelever lämnar skolan utan att vara godkända i alla ämnen. För Orusts vidkommande är det 34,5 %. PISA-resultaten från 2013 visade att de svenska elevernas resultat försämrades kraftigt i matematik, naturvetenskap och läsning jämfört med PISA 2009. Efter en nedgång i PISA-resultaten visar dock de senaste resultaten från 2018 att elevernas kunskaper ökat något.

Litteraturen har kraften att stimulera fantasin och öppna sinnet hos varje människa samt bidra till den personliga utvecklingen. Läsning av skönlitteratur förmedlar insikt och förståelse för människors olika livssituationer och även tillfällen till upplevelser och förströelse. Bibliotekets arbete med att stimulera barns lust att läsa ska prioriteras. Det konkreta läsfrämjande arbetet beskrivs i "Läsfrämjandeplan för Orust kommunbibliotek" (se bilaga 2).

Biblioteken ska fortsätta att arbeta med kulturaktiviteter med koppling till litteratur för barn och ungdomar. Det handlar om såväl programverksamhet där barn möter professionella utövare, som barns eget skapande.

Strategi för ökad lässtimulans och förbättrad språkutveckling:

- Folkbiblioteket ska i samarbete med förskolan och skolan utveckla arbetet som beskrivs i Läsfrämjandeplan för Orust kommunbibliotek med syfte att stimulera barns läsintrasse och språkutveckling
- Folkbiblioteket strävar efter att nå vuxna runt barnen med fokus på högläsningens betydelse i förskoleåldern, till exempel genom att underlätta hemlån av böcker via bibliotekets nysatsning på läspåsar

6.2 Det livslånga lärandet

Skolans styrdokument förespråkar arbetssätt som främjar barns och elevers nyfikenhet och lust att lära. Ett undersökande arbetssätt förutsätter också väl fungerande bibliotek.

I takt med en ökande nationell och internationell konkurrens inom fler områden lyfts betydelsen av fortbildning och utbildning fram allt oftare. Det blir också nödvändigt med ett lärande under hela livet för att vara attraktiv på arbetsmarknaden. Det livslånga lärandet ger också människor som fullt ut kan delta i samhällslivet. Detta gäller såväl för det formella som för det informella lärandet.

Lärcentrum Orust är ett samarbete mellan vuxenutbildningen och folkbiblioteket. För dagens studenter är det en självklarhet att kunna välja var och när man vill studera. Lärcentrum Orust ger den möjligheten samtidigt som det finns möjligheter att möta andra studenter i lokalerna.

Genom att kulturhuset Kajutans lokaler är flexibla och biblioteket har ett omfattande utbud av medier och programaktiviteter så är det en inspirerande miljö för studenter. Folkbiblioteken har också fått en mer pedagogisk och handledande roll. Genom att möta studenters behov av litteratur och informationssökning har folkbibliotekens utbud breddats, vilket kan stimulera andra biblioteksanvändare att söka sig till högre studier.

Strategi för ökad kvalitet i det livslånga lärandet:

- Folkbiblioteken ska i samverkan med vuxenutbildningen och i dialog med Karlstad universitet och andra utbildningsanordnare verka för en fortsatt utveckling av möjligheterna till vidareutbildning i Orust kommun

6.3 Medie- och informationsförsörjning

Folkbibliotekens huvuduppgift är att genom olika medier ge kommunens invånare tillgång till material för såväl information och studier som konstnärlig upplevelse, underhållning och förströelse. Genom att folkbiblioteken ingår i ett nationellt nätverk, så kan litteratur som inte finns i den egna kommunen lånas in från andra bibliotek. Bibliotekens samlingar ska kännetecknas av mångfald och kvalitet.

Bibliotek i Väst är ett exempel på ett samarbete som förbättrar möjligheten för besökarna att kunna låna böcker och andra medier utanför den egna kommunen.

Bibliotekens utveckling har under de senaste åren präglats av snabb teknikutveckling. Boken och tryckta medier utgör fortfarande basen för biblioteken, men ny teknik och ändrade informationsvanor ställer krav på både anpassning och förändring av tjänsteutbudet. Dagens och framtidens krav på utveckling gäller bland annat att man får tillgång till vissa bibliotekstjänster dygnet runt. Bibliotekets hemsida erbjuder redan i dag ett antal tjänster som är tillgängliga under hela dygnet. Det är angeläget att fortsätta att utveckla denna service. Ur en demokratisk aspekt är det också viktigt att biblioteken kan erbjuda sina besökare tillgång till internet.

Folkbiblioteken har ett ansvar att se till att kommuninvånarna kan få tillgång till olika former av samhällsinformation.

Strategi för att utveckla arbetet med medie- och informationsförsörjningstjänster:

- Berörda verksamheter inom kommunstyrelsens ansvarsområde ska tillsammans med folkbiblioteket bevaka den tekniska utvecklingen och föreslå förändringar där e-tjänster förbättrar möjligheten att erbjuda en god service. Folkbiblioteken ska i samverkan med IT-ansvariga bevaka forskning och utveckling som pågår inom området. Detta ska även göras i BiV-samarbetet.
- Folkbiblioteken ska tillsammans med ansvariga inom turism och folkhälsa utveckla samarbetet inom dessa områden.

6.4 Tillgänglighet och bemötande

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla (Bibliotekslagen, § 2). Placeringen av biblioteken ska finnas inom rimliga avstånd för kommunens invånare och lokalerna utformade så att alla kan ta del av verksamheten.

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information” (Bibliotekslagen, § 4).

För biblioteket innebär detta att alla ska ha tillgång till lokaler och verksamhet samt information om verksamheten. All information bör anpassas så att alla grupper har möjlighet att ta del av den.

För de som inte kan ta sig till biblioteket eller har någon form av läsnedsättning erbjuds särskilda tjänster.

Antalet äldre personer i kommunen kommer enligt prognoser att fortsätta att öka framöver, vilket också kommer att öka behovet av anpassade medier och tjänster. Det är därför angeläget att utveckla samarbetet mellan kommunens sektorer och föreningar för att erbjuda en god service till denna grupp.

Biblioteket är en plats där personer med annat modersmål än svenska kan skaffa sig kunskaper om det svenska samhället och språket. Genom sitt utbud av medier och information ger biblioteket dessutom människor med en annan kulturell bakgrund möjligheter att behålla sitt språk och sin kultur (Bibliotekslagen, § 5). Biblioteket köper in ett basbestånd av böcker på språk som behövs och genom BiV-samarbetet har vi tillgång till ett stort utbud av litteratur på olika språk.

Strategi för ökad tillgänglighet och förbättrat bemötande:

- Biblioteket förbättrar tillgängligheten för människor med funktionsvariationer i enlighet med bibliotekslagen. Detta sker genom att vi i samarbete med fastighetsansvariga kontinuerligt ser över bibliotekens lokaler.
- Biblioteket ingår i en arbetsgrupp med uppdrag att utveckla verksamheten riktad mot äldre med särskilda behov. Detta sker i samarbete med sektor omsorg och folkhälsorådet.

6.5 Mötesplatsen

Biblioteken på Orust ska vara en plats för vardagliga möten, informationssökning, kunskapsutveckling och kulturupplevelser. Biblioteksverksamheten ska vara till för alla samt präglas av lyhördhet och delaktighet.

Öppenheten och den geografiska spridningen är centralt i folkbibliotekens verksamhet. Det finns många anledningar att besöka biblioteken: låna, läsa, informationssökning, släktforska, studera eller ta del av något arrangemang. Biblioteken ska vara attraktiva mötesplatser. De ska ha en välkomnande atmosfär, och besökarna ska känna sig sedda och bekräftade av personalen. Ambitionen är att biblioteken och Kulturhuset Kajutan ska utveckla sin roll som kultur- och upplevelsecentrum, men för att kunna göra detta krävs en utbyggnad av kulturhuset.

Strategi för att utveckla mötesplatsen:

- Folkbiblioteken ska utveckla programverksamheten i samråd med andra kommunala verksamheter, föreningar, studieförbund och enskilda besökare.
- Filialbibliotekens verksamhet ska breddas och utvecklas genom ett lokalt samarbete.
- Att utreda förutsättningarna för en utbyggnad av Kulturhuset Kajutan.

6.6 Programverksamheten

Bibliotekens verksamhet ska präglas av allsidighet och kvalitet (Bibliotekslagen, § 2). Detta uppnås genom att bibliotekens programutbud erbjuder en stor variation avseende form, innehåll och medverkande. Vi eftersträvar ett aktivt urvalsarbete med hänsyn till programinnehåll och praktiska förutsättningar.

Strategi för att utveckla programverksamheten:

- Folkbiblioteken ska främja intresset för kulturell verksamhet, exempelvis genom att erbjuda musikarrangemang, teatrar och utställningar.
- Folkbiblioteken ska främja litteraturens ställning, exempelvis genom att erbjuda sagostunder, författarbesök och bokcirkelträffar.
- Folkbiblioteken ska stärka lokalsamhället genom samverkan med föreningar och enskilda aktörer.
- Folkbiblioteken ska främja intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning, exempelvis genom att erbjuda föreläsningar och workshops.
- Folkbiblioteken ska ha särskilt fokus på barn och unga, personer med annat modersmål än svenska samt personer med funktionsvariationer. Program planeras och anpassas utifrån dessa olika grupperns önskemål, behov och förutsättningar.

7. Personal

Personalen är bibliotekens viktigaste resurs. I takt med den ständiga samhällsförändringen ställs utökade krav på personalens kompetens. För bibliotekens verksamhet är det angeläget att personalen erbjuds relevant fortbildning för att kunna möta framtidens krav. För att kunna svara upp mot dagens lagkrav behövs en utökad personalstyrka.

8. Uppföljning och utvärdering

Biblioteksplanen följer sektor samhällsutvecklings riktlinjer för uppföljning och utvärdering. Uppföljning av verksamheten sker bland annat genom dialog med förtroendevalda, föreningar, låntagare och andra besökare samt servicemätningar.

Bibliotekets lokala arbetsplan följs upp årligen.

Bibliotekslag;

trädde i kraft den 1 januari 2014

SFS 2013:801

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrigt offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning /Trädde i kraft I: 2020-01-01/

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, regionerna, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, regioner, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar regionerna och de kommuner som inte ingår i en region.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrigt offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag. Lag (2019:961).

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet SFS 2013:801 / Trädde i kraft I: 2020-01-01/

11 § Varje region och de kommuner som inte ingår i en region ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Lag (2019:961).

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

Biblioteksplaner /*Trädde i kraft I: 2020-01-01/*

17 § Kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.
Lag (2019:961).

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.
Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Läsfrämjandeplan för Orust kommunbibliotek

Läsfrämjande åtgärder är en av skol- och folkbibliotekets viktigaste uppgifter. Genom ett väl fungerande samarbete med BVC, Öppna förskolan, förskola, skola, fritids, kulturskola, ungdomsmottagning och fritidsgårdar försöker vi nå alla barn, ungdomar och familjer i kommunen.

Bibliotekets urvalsprinciper för medieinköp

Övergripande diskussioner om urvalsprinciper för mediainköp sker i folkbibliotekets mediagrupp. Urvalet av litteratur till läsprojekten sker i enlighet med bibliotekets medieplan som är framtagen av mediagruppen.

”Bibliotekets utbud skall kännetecknas av kvalitet och mångfald samt vara fritt från moralisk, politisk och religiös styrning.” [...]

”Inköp skall föregås av en kvalitetsbedömning och granskas ur ett genus-, etnicitet- och minoritetsperspektiv. Hänsyn tas till bibliotekets bestånd och övrig utgivning i ämnet. Vidare görs en bedömning av förmodad efterfrågan och målgruppens preferenser. Inköpen skall dock inte endast styras av uttrycklig efterfrågan och förväntad utlåningsfrekvens. Det är bibliotekets uppgift att även tillhandahålla den mindre kända litteraturen.” [...]

”Bedömningen sker med hjälp av Bibliotekstjänsts sambindningslista, recensioner i dagspress och facktidskrifter eller i samråd med sakkunniga inom ämnet. Vid tveksamhet skall inköpen diskuteras i mediegruppen.”

Ur Medieplan för Orust kommunbibliotek.

Urvalsprinciper för läsfrämjande projekt

Ambitionen med de läsfrämjande projekten är inte bara att öka läskunnigheten utan även att vara en del i ungas identitetsskapande. Litteraturen kan öppna nya världar och ge unga möjligheten att själva skapa sin identitet bortom traditionella könsroller, heteronormativitet och etniska eller sociala stereotyper. Därför föregås alltid projekten av diskussioner inte bara kring litterär kvalitet utan även om hur projekten speglar samhället. Diskussionerna sker mellan bibliotekarier och pedagoger i skolorna och i gruppen för skol- och barnbibliotekarier. Vi har delat upp urvalsprocessen i tre delar. Oavsett om det gäller temakvällar, läspåsar, bokgåvor eller bokprat.

- Val av ämne för projektet/bokgåvan/bokpratet
- Val av litteratur till projektet
- Val av presentation av projektet

Val av ämne

Valet av ämne för projekten sker efter en omvärldsanalys. Vilka frågor och ämnen rör och berör unga idag? Vilka fritidsintressen har barn och unga i bibliotekens upptagningsområden? Vem riktar sig projektet till och varför har vi valt denna grupp? Är det ett större projekt diskuterar vi valet av ämne ur ett genusperspektiv. Men även i det vardagliga arbetet med att förbereda ett bokprat eller sammanställa läspåsar är det viktigt att tänka igenom valet av ämne och vilka signaler det sänder.

Val av litteratur till projektet

I valet av litteratur försöker biblioteket få en så stor spridning som möjligt - både vad gäller författarnas och bokkaraktärernas ursprung och identitet. Vi strävar efter att böckerna ska behandla olika kulturer och samhällsklasser för att på så sätt spegla samhällets mångfald. Utgångspunkten är att erbjuda ett så brett galleri som möjligt av bokkaraktärer med olika bakgrund, etnicitet, sexuell läggning och funktionsnedsättningar. Utöver ovanstående beaktas böckerna ur ett genusperspektiv. Vi kompletterar inköpen med lättlästa böcker och ljudböcker och informerar om Legimus, så att även barn med lägre läsförmåga kan ta del av projektet.

Val av presentation av projektet

Presentationen av projektet är kanske den viktigaste delen för att inte befästa stigmatiserande könsmonster eller fördomar om klass, etnicitet, psykisk eller fysisk funktionsnedsättning. Presentationen skall vara könsneutral och inte bygga på förutfattade meningar om olika gruppers preferenser.

Samarbete BVC/Öppna förskolan/Språkoteket och folkbibliotek

De små barnens bok

I samarbete med regionbiblioteket delar biblioteket ut *De små barnens bok* till alla nyfödda kommuninvånare. Den finns numera i en kompletterande trespråkig version med samma innehåll som originalet, men med alla texter på tre olika språk: svenska, engelska och arabiska. BVC delar ut presentkort för bokgåvan till de nyblivna föräldrarna. Boken hämtas sedan på biblioteket. Barnbibliotekarierna informerar om boken vid olika tillfällen, exempelvis på BVC-träffar och aktiviteter med Öppna förskolan.

Biblioteksträffar för barn och föräldrar

Biblioteket har ett gott samarbete med Öppna förskolan och Språkoteket, som är en resurs med specialpedagoger inriktade på tal och språk för små barn. Tillsammans arrangerar vi ett särskilt program på huvudbiblioteket varje höst och vår. Träffarna har olika teman. Ibland är det sång och musik för de små och ibland kan det till exempel handla om språkutveckling. Ett stående inslag är att vi introducerar bibliotekets verksamhet. I år kommer vi att dela ut en bokgåva till de familjer som deltar. Vi samarbetar också med BVC och bjuder in deras föräldragrupper till en träff på biblioteket. Vid ett tillfälle på våren och ett på hösten erbjuder vi teater för åldersgrupperna 0-12 månader och 12-24 månader och deras vuxna.

Småbarnsböcker till bebisbokcirkel

Tidiga insatser är viktiga då det gäller läslust för barn och unga. Därför har vi regelbundet bokcirkel för bebisar och deras föräldrar. Vi träffas flera gånger per termin i de olika åldersgrupperna (0-6, 0-12, 12-24 månader) på Öppna förskolan och läser småbarnsböcker tillsammans. Barnen ska ha god tillgång till böcker att läsa, känna på och på annat sätt utforska dem, och därför vill vi ha en generös lånepolitik för denna målgrupp. Föräldrarna skall kunna låna böcker till de minsta utan rädsla för kostnader utifall böcker blivit slitna på ett eller annat sätt. Detta bestånd utsätts för mycket slitage och behöver ständigt förnyas.

Språkväskor

I samarbete med Språkoteket, Folkhälsorådet, Lions Club och Majblomman har biblioteket köpt 28 stycken Språkväskor. Väskornas innehåll är utarbetat av Region Halland, och det är deras koncept vi har använt oss av. Syftet med väskorna är att hjälpa föräldrar främja sitt barns språkutveckling med ett färdigt paket. Språkväskorna innehåller böcker, spel, leksaker samt instruktionsfilm och lånas ut till allmänheten och förskolorna på Orust. Väskorna har olika inriktningar såsom:

- Träna språkljud och att lyssna och hitta rätt i munnen
- Stimulera till språkligt samspel
- Träna grammatik och ordföljd
- Ökat och varierat ordförråd

Väskorna är efterfrågade och används flitigt. Vi kommer därför ständigt behöva komplettera och förnya väskornas innehåll.

Samarbete förskola/folkbibliotek

Biblioteket och förskolan har ett tätt samarbete. Under läsårets terminer skickar biblioteket ut ett nyhetsbrev till förskolorna en gång i månaden. I nyhetsbrevet berättar vi vad som händer på biblioteket för åldersgruppen 0-6 år under kommande månad. Vi tipsar om böcker och informerar om vad biblioteket har att erbjuda i form av tjänster, litteratur och material. En gång om året träffas förskolornas språkombud, representanter från Orusts Språkotek samt bibliotekets barnbibliotekarier. Ett tillfälle då vi kan informera varandra, diskutera nya idéer och följa upp tidigare arbeten. Barnbibliotekarien hälsar även på ute i förskolorna och bokpratar och berättar om högläsningens förtjänster för personal och föräldrar.

Bokdepositioner

Det finns tio förskolor på Orust. De flesta kommer regelbundet till biblioteket med delar av barngrupperna. Till de förskolor som har svårt att komma med barngrupperna till biblioteket erbjuder biblioteket boklådor som uppdateras regelbundet.

Läspåsar och Läslyftet

Folkbiblioteket har sammanställt läspåsar till Familjecentralen och kommunens alla förskolor. Läspåsarna innehåller ett urval av böcker som är anpassat efter barnets ålder. Föräldrarna kan låna med sig en läspåse hem och på så vis hoppas vi kunna väcka läslust och intresse för biblioteket. Personalen på Familjecentralen och förskolorna sköter utlåning och information. Läspåsarna är flitigt lånade, lästa och, med tiden, slitna och behöver därför kompletteras med nya böcker. Vi vill fortsätta arbetet med läspåsar, och under året sker en inventering och uppdatering av dem. Under året pågår Läslyftet i förskolorna och därför satsar vi extra mycket på att stärka upp samarbetet med dem. Läspåsarna är en viktig del i detta. På en av förskolorna planerar man, inom ramen för Läslyftet, att bygga ett minibibliotek.

Tema-arbeten på förskolan

I förskolorna på Orust arbetar man mycket med olika teman och böcker är en naturlig del i det pedagogiska arbetet. Förskolorna vänder sig ofta till biblioteket för att få tips på skönlitteratur och facklitteratur för åldersgruppen. Biblioteket behöver köpa in fler böcker inom vanligt förekommande teman, till exempel *havet, skogen, känslor, kroppen och de olika årstiderna*.

Samarbete förskoleklasser/folkbibliotek

Biblioteksbesök och lånekort till alla sexåringar

Biblioteket bjuder in alla förskoleklasser till en liten visning av biblioteket. Alla får ett eget lånekort och tillfälle att låna böcker.

Bokgåva till alla sexåringar

Under några år har alla sexåringar i Orust kommun fått en egen bok. Böckerna delas ut i biblioteken, och när barnen har läst och arbetat med böckerna i förskoleklasserna får de ta med sig boken hem. Boken och ett inspirationsblad med tips på hur man kan arbeta med boken delas även ut till pedagogerna. Förra året delade vi ut *Underbara familjen kanin och monstret i skogen* av Jonna Björnstjerna. Vi önskar fortsätta att dela ut en bokgåva till alla sexåringar och i år har vi valt *Gropen* av Emma Adbåge.

Samarbete skola/folkbibliotek

Orust har sedan länge tre välfungerande integrerade skol- och folkbibliotek i Svanesund, Ellös och Varekil samt ett renodlat skolbibliotek i Henån.

Henåns skolbibliotek

Skolbiblioteket i Henåns skola öppnade i februari 2017 efter en stor renovering av skolan. Folkbiblioteket har hjälpt skolan att ställa i ordning skolbiblioteket, köpa in nya böcker, gallra och datorisera skolbibliotekets bestånd efter renoveringen. Folkbiblioteket bemannar Henåns skolbibliotek 4 dagar i veckan. Komvux som ligger i närheten har också tillgång till Henåns skolbibliotek. Utveckling av skolbiblioteket sker löpande i samråd med skolan.

Bokprat och biblioteksvisningar

Biblioteken på Orust har som målsättning att alla elever skall få minst ett bokprat och en biblioteksvisning per stadium i grundskolan. Biblioteket har en bokpool med bokpratsböcker och fyra barn- och skolbibliotekarier som regelbundet bokpratar för klasser som besöker biblioteken.

Biblioteksvisning för gymnasieelever

Orust kommunbibliotek samarbetar sedan länge med Orust Gymnasieskola i Henån. Eleverna blir i början av sina studier inbjudna till en introduktion av bibliotekets utbud och tjänster. En del av eleverna som går på Orust Båtbyggarutbildning - som är en riksrekryterande utbildning - kommer från andra orter och har därför ett extra stort behov av biblioteket.

Barn- och ungdombokskatalogen

Biblioteken på Orust beställer och delar ut Kulturrådets Barn- och ungdomsbokskatalog. Bibliotekarierna bokpratar om och skyltar med böcker ur katalogen.

Lena Ollmark på författarbesök i årskurs 4 och...

I samarbete med skolan arrangerar Orust kommunbibliotek varje år författarbesök för alla elever i år 4. I år har vi bjudit in Lena Ollmark. Biblioteket har delat ut boken *Den hiskeliga berättelsen om Lilla Han*, som klasserna läser och diskuterar inför besöket. Vi kommer även att köpa in gruppuppsättningar av Lenas övriga titlar då det brukar bli stor efterfrågan på författarnas böcker efter besöket.

...Sofia Nordin på författarbesök i årskurs 7

I och med att författarbesöken i år 4 har varit så uppskattade utökar vi samarbetet med skolorna med ett författarbesök för alla elever i årskurs 7. I år har vi bjudit in Sofia Nordin. Klasserna får boken *En sekund i taget*, och vi kommer på motsvarande sätt köpa in uppsättningar av Sofias övriga titlar.

Klassiker för alla

I flera skolor på Orust arbetar eleverna mycket med klassiker. Både i mellanstadiet och högstadiet läser de äventyrsklassiker och svenska klassiker. En del elever har svårt att läsa dessa böcker som kan vara både långa och svåra. Biblioteket behöver ständigt komplettera beståndet med ytterligare några klassiker samt motsvarande titel i lättläst version, för att göra klassikerna tillgängliga för alla.

Utökat bestånd av engelska böcker

Intresset för engelska barn- och ungdomsböcker är fortsatt stort. Pedagogerna använder sig alltmer av skönlitteratur i engelskundervisningen. Utbudet av bra böcker på engelska – såväl lättlästa som lite mer avancerade – har ökat, och vi vill fortsätta köpa in fler titlar för att tillgodose behovet.

Nya klassuppsättningar

Orust kommunbibliotek fortsätter att köpa in nya klassuppsättningar till mellanstadiet och högstadiet för att kunna erbjuda eleverna en gemensam läsoplevelse.

Folkbibliotekets aktiviteter gentemot barn och ungdomar på fritiden

Påskboken

Från och med 2013 anordnar biblioteket aktiviteten *Påskboken* där barnen lånar och läser en bok under påskklovet. De skall sedan måla en bild och skriva om boken. Bilden har formen av ett ägg som sedan kan hängas upp kommande år som påsk dekoration och läsinspiration. Vid inlämnandet av ägget får barnen en bok.

Sommarboken

Vi kommer under sommaren 2019 att anordna Sommarboken på Orusts bibliotek. Biblioteket kommer att erbjuda flera träffar med barnen då vi pratar och tipsar varandra om böcker. Konceptet Sommarboken bygger på kravlös lustläsning och alla barn mellan 8-12 år är välkomna. Till detta arrangemang vill vi köpa in flera exemplar av nyutkomna och populära böcker, både skön- och facklitteratur. Dessa kommer också att presenteras närmare på första träffen.

Vi planerar att bjuda in en serietecknare.

Bokklubb för barn

Hösten 2012 startade vi upp en bokklubb för barn i åldrarna 9-12 år. Bokklubben träffas en gång i månaden. Barnbibliotekarien tipsar om böcker och alla som vill får också tipsa om det de själva läst. Vi brukar även och fika, pyssla och lyssna på en ljudbok under tiden.

Adventskalenderlotteri

Inom Orust bibliotek har vi ett mycket uppskattat lotteri i december månad. Från första december lottar alla biblioteken ut en julklapp - en bok - varje dag fram till julafton. Barn och unga kan veckan före första december lägga en lapp med sitt namn, telefonnummer och ålder i en burk på sitt bibliotek. Lotteriet är mycket omtyckt av deltagarna och många barn och ungdomar kommer till biblioteket varje dag för att se vem som vunnit. Dessutom är vinstchansen stor. Vi kommer fortsätta med Adventskalenderlotteriet även i år.

Läslov

På läslovet arrangerar Orust kommunbibliotek i samverkan med Kultur & Fritid en kulturvecka för barn och unga. Under läslovet (=höstlovet) planerar biblioteket ett författarbesök för förskoleåldern samt ett författarbesök för lågstadieåldern. Till författarbesöken behöver vi köpa in fler böcker av dessa författare. Vi planerar även legopyssel, och behöver då köpa in faktaböcker på temat. Utöver det sker samverkan med fritidsgårdarna, med någon aktivitet för ungdomar.

Webbutveckling för barn och ungdom

Bibliotek i väst – gemensam katalog och ny webbplats

Biblioteken i Ale, Kungälv, Orust, Stenungsund, Tjörn och Öckerö (Bibliotek i Väst) har sedan 2013 haft en gemensam webbplats med samsökning för sina bibliotekskataloger. Hösten 2017 slogs katalogerna, där Lilla Edet också ingått, ihop till en gemensam katalog för alla kommuner i samarbetet Bibliotek i Väst.

Ett resultat av sammanslagningen som vi redan sett är att våra låntagare har tillgång till fler titlar, och av olika medietyper. En ny gemensam webbplats planeras till 2020.

Läsfrämjande för vuxna

För att arbeta läsfrämjande gentemot vuxna arrangerar biblioteket författarbesök, bokcirklar och bokcaféer. På webbplatsen biv.se och bibliotekets facebookside presenteras boktips och författarporträtt. Vi arbetar aktivt med att synliggöra litteraturen genom skyltning i biblioteksrummet och genom boksamtal med våra besökare.

Högläsning sker månatligen på kommunens samtliga äldre- och demensboenden samt terminsvis på dagverksamhet för funktionshindrade. Utbildning av läsombud på dessa boenden sker vid intresse.

Utbildning

Presentation av nya barn- och ungdomsböcker

Biblioteken på Orust bjuder in barnbibliotekarien och bokprataren Christina Wedenmark för att presentera nya barn- och ungdomsböcker för kommunernas pedagoger och bibliotekarier. Detta vanligtvis tidigt under höstterminen, i år dock först under vårterminen.

Ökad tillgänglighet för funktionshindrade barn

Äppelhyllan

Kommunens huvudbibliotek har en Äppelhylla, d.v.s. en avdelning med böcker för och om barn med funktionshinder. Barnbibliotekarien kompletterar kontinuerligt Äppelhyllan med lättläst, punktskriftsböcker, taktila bilderböcker, teckenböcker, DVD-filmer och facklitteratur i ämnet. Barnbibliotekarierna informerar och marknadsför Legimus regelbundet till kommunens skolor.

Särskilda insatser för barn med annat modersmål än svenska

2språkspåsar

Under 2018 fortsatte biblioteket att köpa in barnböcker på mångspråk samt respektive titels tvilling på svenska. De sätts ihop till så kallade 2språkspåsar, där tanken är att förskolan ska kunna låna påsar till de barn som har svenska som andraspråk. Böckerna på svenska läser pedagogerna för barnen. Böckerna på hemspråket lånar barnets familj med sig hem och läser. Hittills finns påsar på språken arabiska, somaliska, persiska (farsi, dari), kurdiska, tigrinja, bosniska, ryska och litauiska. I år kommer vi att fortsätta med inköpen och skapa påsar på fler språk.

Tvillingböcker

Även skolan efterfrågar tvillingböcker för att kunna läsa samma bok på två olika språk parallellt. Det rör sig antingen om tvåspråkiga böcker med text både på svenska och barnens modersmål, eller två böcker av samma titel fast på olika språk. Biblioteket kommer fortsätta köpa in tvillingböcker.

Fler böcker på andra språk

Genom samarbetet Bibliotek i Väst har Orust kommunbibliotek tillgång till ett större utbud av litteratur på andra språk. Biblioteken lånar av varandra inom gruppen; både enskilda titlar, men även depositioner av böcker på andra språk. Det blir därför en lägre tröskel att köpa in nya böcker till språkgrupper, eftersom antalet låntagare inom en språkgrupp ökar när hela klustret räknas som upptagningsområde. 2019 kommer vi därför att köpa in fler böcker på andra språk för att kunna erbjuda ett nyare och roligare utbud för barn med andra modersmål än svenska.

Särskilda satsningar

Främja Ungdomars Psykiska Hälsa (FUPH)

Ungdomsmottagningen har i samverkan med skola, socialtjänst, fritidsgården, biblioteket, Tjejjouren Väst, föreningar och företag ett projekt (FUPH) med fokus på att förbättra den psykiska hälsan hos ungdomar på Orust. Varje månad sammanställs aktiviteter för ungdomar i ett månadsbrev, vilket sprids där ungdomar och deras föräldrar vistas. Det ska vara aktiviteter som gynnar den psykiska hälsan, såsom gratis träningspass eller aktiviteter som ungdomsmottagningen, fritidsgården, biblioteket eller andra föreningar anordnar. Biblioteket skriver bland annat att boktips i månadsbrevet. Böckerna vi tipsar om köps in till fritidsgårdarna och Ungdomsmottagningens väntrum.

Medie- och informationskunnighet, bibliotekets roll

Den snabba teknikutvecklingen fortsätter, vilket innebär allt större krav på biblioteken och deras roll att sovra i den stora mängden information.